

Sygn. akt III AUa 1823/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Ewa Piotrowska (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Ansion SSA Maria Małek - Bujak
Protokolant	Sebastian Adamczyk

po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2013 r. w Katowicach

sprawy z odwołania H. W. (H. W.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 11 lipca 2012 r. sygn. akt XI U 2955/11

oddala apelację.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA E. Piotrowska /-/ SSA M. Małek-Bujak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1823/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 lipca 2012 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 3 listopada 2011 roku przyznał ubezpieczonej H. W. prawo do emerytury przy obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach od 21 września 2011 roku.

Sąd Okręgowy ustalił, że H. W. urodzona (...), w dniu 30 sierpnia 2011 roku złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury; na dzień 1 stycznia 1999 roku wykazała 24 lata, 6 miesięcy i 4 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 14 lat, 7 miesięcy i 6 dni pracy w warunkach szczególnych.

Ubezpieczona przedstawiła świadectwo pracy w warunkach szczególnych w okresie od 1 października 1978 roku do 30 marca 2001 roku we (...) w charakterze szlifierza, tapicera oraz monter.

Organ rentowy zaliczył do stażu pracy w warunkach szczególnych okres pracy w charakterze monter z wyłączeniem okresów zasiłków chorobowych oraz okres zatrudnienia na stanowisku szlifierza, pominął natomiast okres zatrudnienia w charakterze tapicera od dnia 12 stycznia 1981 roku do dnia 27 lutego 1981 roku.

Pracodawca wykazał ten okres jako pracę w warunkach szczególnych w oparciu o Wykaz A dział XIV pozycję 4 pkt 4 załącznika nr 1 do Zarządzenia nr 3 Ministerstwa Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 roku.

Ubezpieczona przesłuchana na rozprawie w dniu 11 lipca 2012 roku opisała swoją pracę w charakterze tapicera jako pracę na zgrzewarce indukcyjnej wysokiej częstotliwości, którą zgrzewało się detale do foteli samochodowych. Szkodliwość pracy przy tym urządzeniu polegała na przebywaniu w wytwarzanym w trakcie produkcji szkodliwym polu magnetycznym.

Organ rentowy do okresu pracy w warunkach szczególnych na stanowisku monter w wyżej wymienionym zakładzie nie zaliczył ubezpieczonej okresu zasiłków chorobowych od 2 stycznia 1992 roku do 14 stycznia 1992 roku, od 2 czerwca 1993 roku do 7 czerwca 1993 roku, od 15 czerwca 1993 roku do 17 lipca 1993 roku, od 28 kwietnia 1994 roku do 31 lipca 1994 roku oraz od 5 czerwca 1995 roku do 9 czerwca 1995 roku - łącznie 152 dni, tj. 5 miesięcy i 2 dni.

Sporna kwestia sprowadzała się do ustalenia, czy ubezpieczona posiada wymagany, co najmniej 15 - letni okres pracy w warunkach szczególnych, pozwalający na obniżenie podstawowego wieku emerytalnego do 55 lat.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonej zasługiwało na uwzględnienie, ponieważ ubezpieczona spełniła wszystkie wymogi stawiane przez aktualnie obowiązujące przepisy prawa do uzyskania uprawnień emerytalnych w obniżonym wieku emerytalnym.

Powołując się na art. 32 ust. 1 i art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS oraz treść § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz wykaz prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego określono w wykazach A i B, stanowiących załączniki do powołanego rozporządzenia Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z wykazem A, dział XIV, poz. 4 pkt 4 do prac w szczególnych warunkach w przemyśle maszynowym zaliczane są prace narażające na działanie promieniowania jonizującego oraz prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie 0,1 do 300 tys. MHz w strefie zagrożenia, a ubezpieczona w toku postępowania wykazała, że wykonywała pracę na zgrzewarce indukcyjnej wysokiej częstotliwości, którą zgrzewała detale do foteli samochodowych.

Urządzenie to wytwarzało w trakcie produkcji szkodliwe pole magnetyczne, w którym ubezpieczona musiała przebywać stale przez wszystkie godziny pracy.

Tym samym zgodnie z przytoczoną powyżej regulacją okres wykonywania pracy przez ubezpieczoną na stanowisku tapicera od 12 stycznia 1981 roku do 27 lutego 1981 roku należało zaliczyć do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Ponadto, do stażu pracy w szczególnych warunkach Sąd I instancji zaliczył ubezpieczonej również okresy zasiłków chorobowych w łącznej ilości 5 miesięcy i 2 dni.

Jednocześnie Sąd Okręgowy podkreślił, że na podstawie dodanego od dnia 1 lipca 2004 r. art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) - okresów niewykonywania pracy, za które ubezpieczony otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, nie uwzględnia się do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednakże przepisu tego nie stosuje się do określania stażu pracy w szczególnych warunkach pracowników, którzy w dniu 1 lipca 2004 roku byli w trakcie nabywania prawa, a w szczególności tych, którzy wypełnili warunki określone w art. 184 ustawy emerytalnej.

U podstaw powyższego stanowiska legła ochrona istniejących w dniu 1 lipca 2004 roku praw tymczasowych tych osób, zagwarantowanych w powołanym przepisie i prowadzących do nabycia prawa do emerytury (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.07.2011r., I UK, zgodnie

z którym wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004r.).

Po doliczeniu do niekwestionowanego przez organ rentowy stażu pracy w szczególnych warunkach ubezpieczonej w wymiarze 14 lat, 7 miesięcy i 6 dni okresu zatrudnienia na stanowisku tapicera od 12 stycznia 1981 roku do 27 lutego 1981 roku oraz okresów zasiłków chorobowych przyjąć należało, że ubezpieczona spełnia stawiany przez ustawodawcę wymóg udowodnienia na dzień 1 stycznia 1999 roku okresu 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Skoro ostatni z warunków, jakim było osiągnięcie 55 roku życia ubezpieczona spełniła z dniem (...) roku, to z tym dniem nabyła prawo do emerytury w oparciu

o art. 32 w/w ustawy o emeryturach i rentach z FUS i § 4 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku.

Apelację od wyroku wniósł organ rentowy.

Zaskarżając w całości wyrok Sądu Okręgowego organ rentowy zarzucił temu wyrokowi:

- naruszenie przepisów prawa procesowego: art. 233 § 1 k.p.c. tj. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego - przez to błędną jego ocenę prowadzącą do przyjęcia, że ubezpieczona spełniła warunki do nabycia świadczenia emerytalnego,

- naruszenie prawa materialnego: art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażające się we wliczeniu do stażu pracy ubezpieczonej w szczególnych warunkach okresów pobieranych przez nią zasiłków chorobowych.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z 7 lutego 2006 roku (I UK 154/05) wskazał, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury muszą być spełnione w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. W postępowaniu odwoławczym od decyzji odmawiającej

prawa do tego świadczenia sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania. Miarodajny dla sprawy art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej, który wszedł w życie z dniem 1 lipca 2004 roku, w nadal obowiązującym w dniu złożenia przez ubezpieczoną wniosku brzmieniu stanowi, że przy uwzględnianiu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach (szczególnym charakterze) nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 roku wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Tym samym w dniu wydania decyzji organ rentowy prawidłowo zastosował powyższe unormowanie stanowiące o wyłączeniu okresów niewykonywania pracy (szczególnych warunkach) przebytych po dniu 14 listopada 1991 roku. W konsekwencji nie uwzględniając okresów niezdolności do pracy ubezpieczonej nie spełnia ona warunku legitymowania się wymaganym okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlega oddaleniu.

Sporną kwestią w postępowaniu apelacyjnym pozostaje istota sporu sprowadzająca się do wyjaśnienia wzajemnej relacji przepisów art. 184 i art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 121, poz. 1264), obowiązującej od dnia 1 lipca 2004 r., dodano do art. 32 ustawy przepis ust. 1a, stanowiący, że przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (punkt 1) oraz okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego (punkt 2 - skreślony z dniem 1 listopada 2005 r. ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - Dz. U. Nr 169, poz. 1412). Wprowadzenie zmiany pojęcia zatrudnienia w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze nie spowodowało jednoczesnego uchwalenia przepisów intertemporalnych i z tego względu zakres stosowania art. 32 ust. 1a ustawy był przedmiotem skargi konstytucyjnej, opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r., sygn. akt K 33/06 (OTK - A 2008, nr 6, poz. 106) oddalając zarzut uznał, że chwilą właściwą dla oceny konstytucyjności tej normy prawnej jest chwila powstania prawa podmiotowego, tu: prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości w zakresie, w jakim odnosi się do stosunków zaistniałych po dniu 1 lipca 2004 r. oraz stosunków zakończonych nabyciem prawa do emerytury przed tym dniem. Jednakże poprzez wprowadzenie do ustawy art. 32 ust. 1a nowych zasad ustalania okresów przebytych w ubezpieczeniu, doprowadziło do rozróżnienia trzech grup pracowników: tych, którzy nabyli prawo do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach przed dniem 1 lipca 2004 r., po tej dacie oraz tych, którzy w dniu 1 lipca 2004 r., byli w trakcie nabywania prawa do tego świadczenia, w szczególności tych pracowników, którzy spełnili przesłanki z art. 184 ustawy i w dniu 1 lipca 2004 r. byli beneficjentami praw tymczasowych, prowadzących do nabycia prawa do emerytury.

Przepis art. 184 ustawy w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999 r. - legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury

po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32. Dodatkowo prawo do świadczenia obwarowano nieprzystąpieniem do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązaniem stosunku pracy. Intencją ustawodawcy było zapewnienie nabycia uprawnień emerytalnych dla tej kategorii ubezpieczonych, którzy w chwili wejścia w życie ustawy spełniali wymagane warunki stażu, w tym stażu pracy w szczególnych warunkach,

za wyjątkiem wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32 ustawy. Sytuacja ubezpieczonych, wskazanych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe, realizowane po osiągnięciu wieku emerytalnego. Rację tego uregulowania dostrzegł Sąd Najwyższy (m.in.

w uchwale z dnia 8 lutego 2007 r. sygn. akt II UZP 14/-6, OSNP 2007 Nr 13-14, poz. 199,

w wyroku z dnia 18 lipca 2007 r., sygn. akt I UK 62/07, OSNP 2008 Nr 17-18, poz. 269) uznając, że art. 184 ustawy stanowi samoistną podstawę nabycia prawa do emerytury

w oderwaniu od chwili osiągnięcia wieku emerytalnego, stwierdził, że ta norma prawna ma zastosowanie wobec ubezpieczonych, którzy w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnęli pełny staż ubezpieczeniowy, w tym wymagany okres pracy w szczególnych warunkach lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego, co oznacza, że ci ubezpieczeni mogą realizować prawo do emerytury na „starych” zasadach, po osiągnięciu (nawet po dniu 31.12.2007 r.) wieku emerytalnego (tak w wyroku z dnia 8 lutego 2007 r.). Z kolei art. 32 ustawy ma zastosowanie w stosunku do tych ubezpieczonych, którzy choćby jeden z tych okresów osiągnęli po dniu

1 stycznia 1999 r., a przed dniem 31 grudnia 2008 r. Przyjęte w art. 32 ust. 1a różnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewalforyzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 107, poz. 450 ze zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmieniona. Okres tej pracy bowiem obejmował okresy składkowe i nieskładkowe, jeżeli mieściły się one

w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę (vide: pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r. sygn. akt III UZP 10/03, OSNP 2004 Nr 5, poz. 87 - okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy, przypadające po dniu 14 listopada 1991 r., wlicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach).

W konsekwencji, w judykaturze ugruntowany jest pogląd, że w art. 32 ust. 1a ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe było

w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, oraz że art. 32 ust. 1 ustawy nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. (vide: wyroki Sądu Najwyższego

z dnia 5 maja 2005 r., sygn. akt II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361 oraz II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360 oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, LEX 272581). Problem zaliczania do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów wcześniejszych (okresów zatrudnienia), sprzed 15 listopada 1991 r., ustawodawca rozstrzygnął przez wyłączenie ich

z regulacji art. 32 ust. 1a ustawy. Kontynuacją tej linii orzeczniczej, którą podziela Sąd drugiej instancji, jest także stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w wyroku z dnia

23 kwietnia 2010 r. sygn. akt II UK 313/09, (OSNP 2011, Nr 19-20, poz. 260), wedle którego wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r.

Uwzględniając powyższe rozważania, należało stwierdzić, że organ rentowy błędnie uznał, że okresy niewykonywania przez ubezpieczoną pracy wskutek czasowej niezdolności do pracy, za które pobrała ona wynagrodzenie za czas choroby lub zasiłek chorobowy, przypadające w okresie świadczenia pracy w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999 r., podlegają wyłączeniu z tego kwalifikowanego okresu pracy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny po myśli art. 385 k.p.c. orzekł o oddaleniu apelacji jako bezzasadnej.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA E. Piotrowska /-/ SSA M. Małek-Bujak

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM